

Πτυχίο Ψυχολογίας
Εξ αποστάσεως

Πολυπολιτισμική Ψυχολογία (DPSYCH-219)

Δρ. Κυριακή Σωτηροπούλου
Ψυχολόγος

Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Κατανοώντας τη
Διαπολιτισμική
Ψυχολογία

Paul Klee, 1927

Ποιο είναι το αντικείμενο της Κοινωνικής Ψυχολογίας;

- ❑ Διερευνά την **Κοινωνική συμπεριφορά** δηλαδή εκείνες τις πλευρές της συμπεριφοράς των ατόμων που αφορούν, απευθύνονται, διαμορφώνονται ή σχετίζονται **με άλλα άτομα ή ομάδες.**
- ❑ Ασχολείται με τις διαδικασίες μέσω των οποίων οργανώνουμε και χρησιμοποιούμε τις **κοινωνικές πληροφορίες.**
- ❑ Ασχολείται με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας και τους άλλους, με το πώς οι προϋπάρχουσες κοινωνικές δομές επηρεάζουν την κρίση μας (**Κοινωνική Νόηση**)
- ❑ Ασχολείται με το πώς διαμορφώνουμε εντυπώσεις για τα άλλα πρόσωπα (**Κοινωνική αντίληψη- κοινωνικά φαινόμενα- στερεότυπα κτλ.**).

Ποιο είναι το αντικείμενο της Κοινωνικής Ψυχολογίας;

- ❑ Ασχολείται με την **Κοινωνική Απόδοση**- δηλαδή πώς ερμηνεύουμε την κοινωνική συμπεριφορά των άλλων αλλά και τη δική μας.
- ❑ Επιπλέον εξετάζει φαινόμενα που εκδηλώνονται εντός των **κοινωνικών ομάδων** (όπως η λήψη συλλογικών αποφάσεων, οι σχέσεις των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων μεταξύ τους).
- ❑ Μελετά τα **στερεότυπα** και τις **διακρίσεις** (προκαταλήψεις και διομαδικές σχέσεις), γιατί οι ομάδες αναπτύσσουν ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ τους ή γιατί έχουμε την τάση να ευνοούμε την ομάδα στην οποία ανήκουμε.

Ποιο είναι το αντικείμενο της Κοινωνικής Ψυχολογίας;

- Ασχολείται με την επιστημονική διερεύνηση του πώς οι σκέψεις, τα συναισθήματα και η συμπεριφορά των ατόμων επηρεάζονται από την πραγματική, φανταστική ή υπονοούμενη παρουσία άλλων ατόμων.
- Επομένως η Κοινωνική Ψυχολογία χρησιμοποιεί την **επιστημονική μέθοδο** για τη μελέτη του γνωστικού της αντικειμένου.

Ποιο είναι το αντικείμενο της Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας;

- ❑ Μελετά και ερευνά τις πολιτισμικές επιδράσεις στην ανθρώπινη συμπεριφορά.
- ❑ Εξετάζει τις διαπολιτισμικές διασυνδέσεις κανόνων και συμπεριφοράς πχ. *βιώνουν οι επιζώντες καταστροφών παρόμοια συμπτωματολογία σε όλους τους πολιτισμούς; Μια ψυχολογική παρέμβαση που εφαρμόζεται σε μια χώρα μπορεί να εφαρμοστεί σε μια άλλη;*
- ❑ Θεμελιώνει κάποια οικουμενικά στοιχεία συμπεριφοράς που είναι κοινά σε όλους τους ανθρώπους και τις ομάδες- πχ. *μοτίβα σκέψης, συναισθήματα, εξωστρέφεια, ευσυνειδησία κτλ.*

Ποια είναι η σχέση Κοινωνικής Ψυχολογίας και Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας;

- **Διαπολιτισμική ψυχολογία** είναι η επιστημονική μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των ψυχικών διεργασιών, συμπεριλαμβανομένων τόσο της μεταβλητότητάς τους, όσο και της σταθερότητάς τους, κάτω από ποικίλες πολιτισμικές συνθήκες.
- Προσπαθεί να επεκτείνει και να προωθήσει την Ψυχολογία, μέσω της επέκτασης των μεθοδολογιών έρευνας για την αναγνώριση της πολιτισμικής διακύμανσης στη συμπεριφορά, ή τη γλώσσα.

Βασικές εισαγωγικές έννοιες

- Κουλτούρα
- Πολιτισμός-παράδοση
- Φυλή-εθνικότητα-υπηκοότητα-εθνοτικότητα
- Διαφορετικότητα
- Κοινωνικοποίηση/Επιπολιτισμός
- Στερεότυπα- προκαταλήψεις-ρατσισμός
- Πολυπολιτισμικότητα vs Διαπολιτισμικότητα
- Κυρίαρχη/μη κυρίαρχη κουλτούρα
- Εσωμάδα-Εξωμάδα
- Εθνική ταυτότητα & Εθνοκεντρισμός
- Διαπολιτισμική συνάντηση-Συναισθήματα & Πολιτισμικό σοκ-στρες
- Διαπολιτισμική Ψυχολογία- Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- Διαπολιτισμικά αποτελεσματικός/επαρκής

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται και εντάσσονται
με τυχαίο τρόπο μέσα σ' ένα συγκεκριμένο
κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο

(χώρα-πόλη-τοπική κοινωνία- στενή οικογένεια -
ευρύτερη οικογένεια).

Η έννοια της κουλτούρας και του πολιτισμού (culture)

- Είναι μια βαθιά ριζωμένη οπτική που έχουμε λάβει μέσω μάθησης από τους σημαντικούς για μας ανθρώπους ή ομάδες καθώς και από την εμπειρία αλληλεπίδρασης μαζί τους (Pedersen & Ivey, 1993)
- Ένα μαθημένο σύστημα εννοιών (παραδόσεις, αντιλήψεις, αξίες, νόρμες και σύμβολα) που μεταβιβάζεται από τη μια γενιά στην άλλη και που σηματοδοτεί μια συγκεκριμένη αίσθηση κοινής ταυτότητας και κοινότητας ανάμεσα στα άτομα που ανήκουν σ' αυτήν (Toomey & Oetzel, 2001).

Πολιτισμός

Κουλτούρα (από το λατν. Kultur, Colere=καλλιεργώ και πολιτισμός από το ελλην. πολίτης/ civilisation) είναι παραπλήσιες αλλά όχι ταυτόσημες έννοιες Η κουλτούρα είναι υποσύνολο του πολιτισμού(δες και πρόσθετο υλικό ενότητας 1).

Ο ελληνικός πολιτισμός

Η κρητική κουλτούρα

Κουλτούρα Τι είναι;

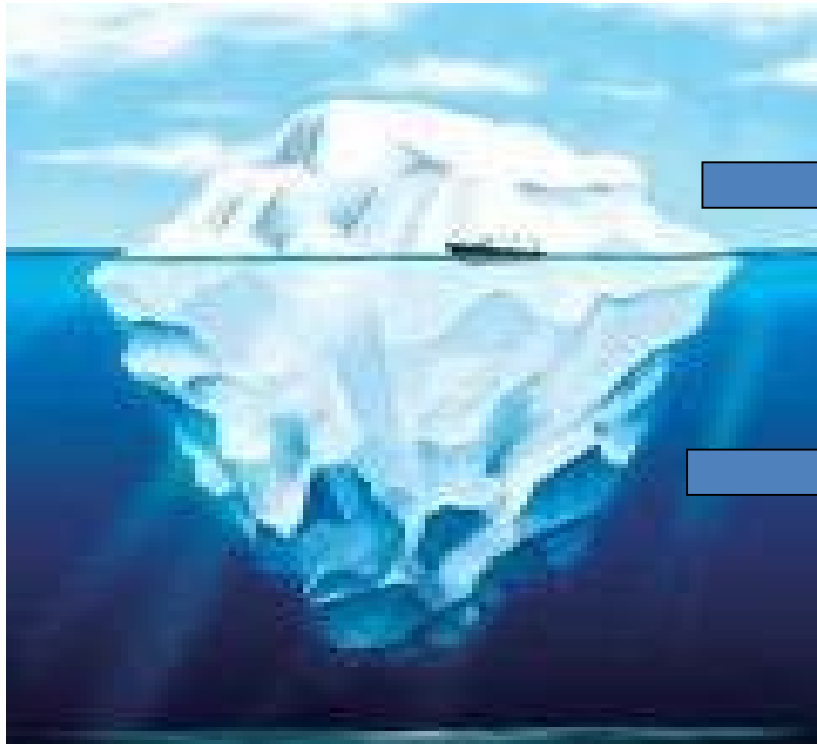
«Ένα σύνολο από **κανόνες ή σταθερές, κοινό** για τα μέλη μιας κοινωνίας, τα οποία, όταν αποτελούν τη βάση της δράσης των μελών της κοινωνίας αυτής, **παράγουν συμπεριφορά**, η οποία κυμαίνεται μέσα σε ένα σταθερό εύρος συμπεριφορών που τα μέλη θεωρούν **σωστές και αποδεκτές**»

Η κουλτούρα μας περιλαμβάνει:

- την εθνικότητα
- την υπηκοότητα
- τη γλώσσα
- το θρήσκευμα
- το κοινωνικό *status*
- το φύλο
- την ηλικία
- το μορφωτικό επίπεδο
- το επάγγελμα ή απασχόληση
- την οικονομική κατάσταση

Η κουλτούρα ως παγόβουνο (Ed.Hall,1976)

**ΟΡΑΤΗ
ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ
(10%)**

- ΒΛΕΠΩ
- ΑΚΟΥΩ
- ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ

**ΑΟΡΑΤΗ
ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ
(90%)**

- ΣΤΑΣΕΙΣ
- ΑΞΙΕΣ
- ΒΑΘΙΑ
ΡΙΖΩΜΕΝΕΣ
ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ
- ΗΘΙΚΕΣ
ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

The Cultural Iceberg

Surface Culture

Food
Flags Festivals
Fashion Holidays Music
Performances Dances Games
Arts & Crafts Literature Language

Deep Culture

Communication Styles and Rules
facial expressions gestures eye contact
personal space touching
body language tone of voice
handling and displaying of emotion
conversational patterns in different social situations

Notions of:
courtesy and manners
friendship leadership
cleanliness modesty beauty

Concepts of:
self time past and future
fairness and justice
roles related to age, sex, class, family, etc.

Attitudes toward:
elders adolescents dependents
rule expectations work authority
cooperation vs. competition
relationships with animals age sin death

Approaches to:
religion courtship marriage raising children
decision-making problem-solving

Οι πολιτισμικές διαφορές

Το 1976, ο Edward Hall ανέπτυξε την αναλογία παγόβουνου – πολιτισμού για να εξηγηθούν τα διαφορετικά στρώματα του πολιτισμού.

• Στην κορυφή του πολιτισμικού παγόβουνου (επιφανειακός πολιτισμός) είναι τα ορατά στοιχεία του πολιτισμού: παραδόσεις, ενδυμασίες, συνήθειες, θρησκεία, μουσική κ.λπ. Αυτά καθορίζονται από θεμελιώδεις παραδοχές για τον κόσμο και την ανθρωπότητα, που υπάρχουν στη «βάση» του παγόβουνου. Όπως στο παγόβουνο, που τα 9/10 είναι κάτω από την επιφάνεια του νερού, έτσι και στον πολιτισμό τα 9/10 είναι κρυμμένα.

• Η βαθιά κουλτούρα περιλαμβάνει στοιχεία, όπως αξίες, πρότυπα σκέψης, την έννοια της δικαιοσύνης, τις ηθικές αντιλήψεις, τις αντιλήψεις για την αμαρτία, τακτικές επίλυσης προβλημάτων και προσέγγισης στις διαπροσωπικές σχέσεις. (Hanley, 1999)

ΟΡΑΤΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

- Η μη λεκτική συμπεριφορά
- Η γλώσσα
- Ο τρόπος έκφρασης των συναισθημάτων

ΑΟΡΑΤΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

- Η αίσθηση και απεικόνιση της πραγματικότητας
- Η αυτοαντίληψη
- Η αντίληψη των αξιών
- Η αίσθηση και αντίληψη του τόπου και του χρόνου

Συστατικά του πολιτισμού

Dr.K.Sotiropoulou,
Neapolis University Paphos

Σχήμα 3.1 Ένα μοντέλο του πολιτισμού.

Πηγή: Προσαρμόστηκε από το Dodd, Carley H. (1998), *Dynamics of Intercultural Communication* (5th edn). Boston, MA: McGraw-Hill. p. 38. Χρησιμοποιείται με άδεια.

Πολιτισμός

Λειτουργικός ορισμός

- Ως πολιτισμός ορίζεται:
ο συγκεκριμένος τρόπος ζωής μιας ομάδας ανθρώπων, ο οποίος αποτελεί το απόθεμα γνώσης, εμπειρίας, πεποιοθήσεων, αξιών, παραδόσεων, θρησκείας, εννοιών του χρόνου, ρόλων, χωρικών σχέσεων, κοσμοθεωριών, υλικών αντικειμένων και γεωγραφικής περιοχής.

Αυτός ο ορισμός τονίζει:

- τη **διάχυτη φύση** του πολιτισμού·
- επιβεβαιώνει επίσης ότι ο πολιτισμός **αποτελεί τόσο διαδικασία όσο και προϊόν επικοινωνίας.**

Παραδοσιακοί και μη παραδοσιακοί πολιτισμοί

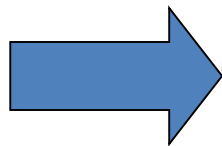
☐ Παραδοσιακή κουλτούρα

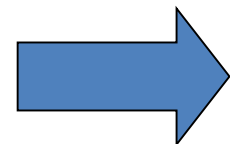
- ☐ Κανόνες, ιδέες, αρχές και πρακτικές του παρελθόντος
- ☐ Συντηρητικός και μη ανεκτικός πολιτισμός
- ☐ Περιορισμός σε τοπικά όρια
- ☐ Οι ρόλοι αποδίδονται εκ των προτέρων
- ☐ Έμφαση στα ήθη και έθιμα
- ☐ Σαφής διάκριση τι είναι καλό και τι κακό
- ☐ Οι ατομικές επιλογές περιορίζονται στα όρια των κοινωνικών επιλογών
- ☐ Διακριτοί ρόλοι φύλων

☐ Σύγχρονη κουλτούρα

- ☐ Νέες ιδέες, αρχές και πρακτικές
- ☐ Ευέλικτος και δυναμικός πολιτισμός
- ☐ Διεύρυνση της πραγματικότητας
- ☐ Έμφαση στην ατομική επιλογή
- ☐ Είναι σχετικό τι είναι καλό και τι κακό
- ☐ Οι ατομικές επιλογές δεν περιορίζονται στα όρια των κοινωνικών επιλογών
- ☐ Ισότητα φύλων στους ρόλους

Η κουλτούρα μας διαμορφώνεται μέσα από 2 κύριες διαδικασίες:

 Κοινωνικοποίηση

 Επιπολιτισμός (βλ. ενότητα 2)

Η διαδικασία εκμάθησης της κουλτούρας, της κοινωνικά αποδεκτής συμπεριφοράς και των ρόλων που το άτομο θα κληθεί να διαδραματίσει κατά τη διάρκεια της ζωής του συντελείται κυρίως μέσα από τη διαδικασία της **κοινωνικοποίησης**.

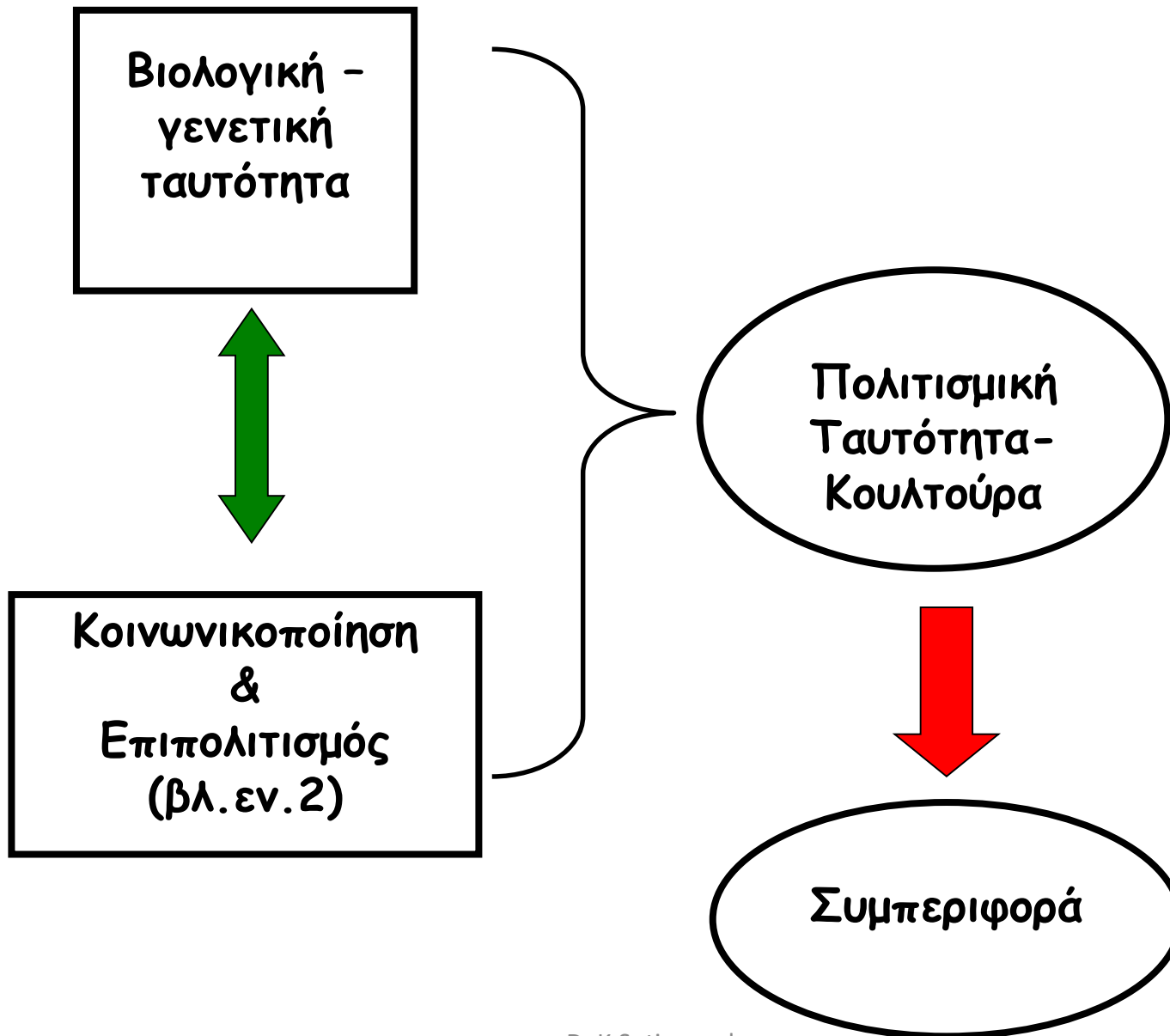
Οι «πολιτισμικοί μας δάσκαλοι» -φορείς της κουλτούρας μας:

- οι «σημαντικοί άλλοι»
- η οικογένειά μας (στενή και εκτεταμένη)
- οι φίλοι μας
- το σχολείο
- οι συνάδελφοί μας
- οι σύλλογοι στους οποίους ανήκουμε κα.

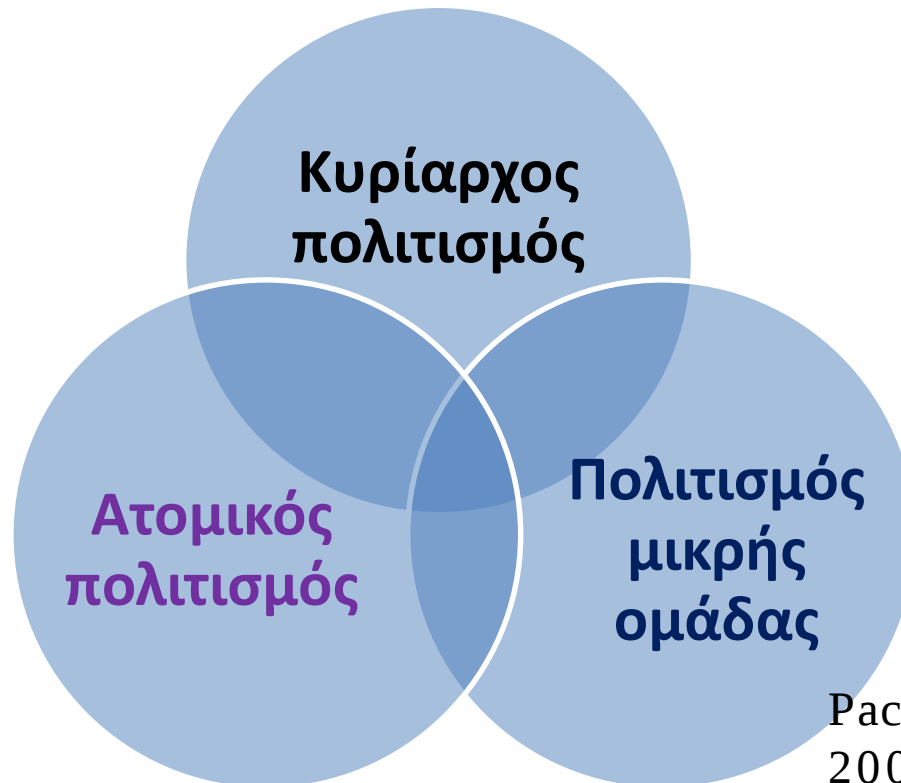
Οι πολιτισμικοί δάσκαλοι

είναι φορείς

μιας συγκεκριμένης
κουλτούρας

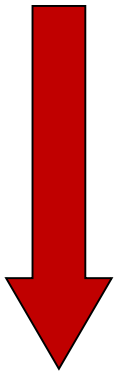
Μέσα από ποιους φακούς βλέπω ;
Μια «τρι-εστιακή» οπτική

Pack-Brown & Williams,
2003

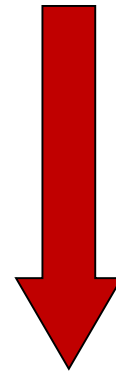
Εσω-ομάδες και έξω-ομάδες

- **Εξω-ομάδα (οι άλλοι)** **Εσω-ομάδα (εμείς)**

❑ Ομάδα ατόμων που μπορεί να μετακινείται για χ λόγους σε μια νέα περιοχή /κοινωνικό περιβάλλον διατηρώντας ή μη τα πολιτισμικά της στοιχεία.

❑ Η πολυπολιτισμικότητα ως ευκαιρία και νέα προοπτική ή ως πεδίο προκαταλήψεων και υποτίμησης

❑ Ομάδα ατόμων που λόγω ομοιοτήτων στις εξωτερικές τους συνήθειες, στα ήθη, στα έθιμα, στις αναμνήσεις τους διατηρούν την υποκειμενική τους πεποίθηση γύρω από την κοινότητα της καταγωγής τους ανεξάρτητα από τη βιολογική τους κοινότητα

❑ Η πολυπολιτισμικότητα ως απειλή ή ως ευκαιρία εμπλουτισμού και νέας γνώσης